

Sözden Yazıya Dile Gelen Metin

Prof. Dr. Kamil İŞERİ

8. Baskı

Prof. Dr. Kamil İŞERİ

SÖZDEN YAZIYA DİLE GELEN METİN

ISBN 978-605-318-810-0

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

1. Baskı: Mart 2017, Ankara

8. Baskı: Ekim 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Berk-İ dile Sevgül'Erimle

Prof. Dr. Kamil İŞERİ

1966 yılında Niğde'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Niğde'de tamamladı. 1991 yılında Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nü bitirdi. 1993 yılında Niğde Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 1996 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalında Bilim uzmanlığını, 2002 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Anabilim Dalında doktorasını tamamladı.

2003 yılında Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğretim üyesi (Yrd. Doç. Dr.) olarak atandı. 2012 yılında Türkçe Eğitimi alanında Doçent unvanını aldı. 2015 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dilbilim Bölümüne Doçent olarak, 2017 yılında Profesör olarak atandı. Bir dönem Türkçe öğretmek amacıyla Afganistan'da Kabil Devlet Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde misafir öğretim üyeliği görevinde bulundu. Görev yaptığı Yüksek Öğretim Kurumlarında akademik görevleri yanında Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi dekan yardımcılığı, Rektörlük Türk Dili Bölümü ve Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü başkanlığı; Dokuz Eylül Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu Müdürlüğü, Dokuz Eylül Üniversitesi Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü, , yönetim kurulu üyelikleri gibi idari görevler de aldı. 2021 yılında Türk Dil Kurumu Bilim Kurulu Üyeliğine seçildi. Yurtiçi ve yurtdışı dergilerde alanıyla ilgili makaleleri yayımlandı. Türkçenin Eğitimi ve Öğretiminde Kuramsal ve Uygulamalı çalışmalar ile Dilbilimde Güncel Tartışmalar kitaplarının editörlüğünü; ayrıca farklı kitaplarda bölüm yazarlığı yaptı. Dilbilim, göstergebilim, metindilbilim ve Türkçenin anadili ve yabancı dil olarak öğretimi gibi alanlar çalışma alanları arasında yer almaktadır. Halen Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dilbilimi Bölümü Başkanlığı görevini yürütmekte olan Prof. Dr. Kamil İŞERİ evli ve iki çocuk babasıdır.

ORCID No: 0000-0001-8539-582X

ÖN SÖZ

Bu kitabı oluşturma aşamasının sonlarına doğru heyecanla önsöz yazma isteği doğmuştu. Bu heyecan ve biraz da kaygıyla çalاکalem bir şeyler yazdıktan sonra elime Foucault'nun *Ders Özetleri* kitabı geçti. İlk ders *Söylemin Düzeni* adını taşıyordu. Merakla okudum, giriş bölümünde aktardıklarının kendimi ne kadar iyi anlattığını düşündüm ve bunu sizlerle paylaşmak istedim.

“Bugün yapmak zorunda olduğum konuşmada ve burada belki de yıllar boyunca yapmak zorunda kalacağım konuşmalarda, hiç kimseye sezdirmeden eriyip gitmeyi dilerdim. Söze başlamaktansa, sözün beni sarıp sarmalamasını ve beni, her türlü olası başlangıcın çok ötesine taşımalarını isterdim. Konuşacağım sırada, kimliği bulunmayan bir sesin benden epey önce söze başlamış olduğunu farkedivermek ne hoş olurdu. O zaman sözcükleri bağlamak, cümleyi sürdürmek, kendisini, sanki bir an için, askıda tutarak, bana işaret vermişçesine yarattığı boşlukların arasına, hiç kimsenin fazlaca dikkatini çekmeksizin yerleşivermek yeterdi bana. Böylece, başlangıç olmayacaktı. Söylemin kendisinden kaynaklandığı kişi olacak yerde, onun uza-yıp gidişinin rastlantısallığında zayıf bir boşluk olası eriyişimdeki bitiş noktası olacaktım. Benim arkamda (çok önceden söze başlamış, söyleyeceğim şeyleri önceden söylemiş) bir sesin şöyle demesini isterdim: Sürdürmek gerek, ben sürdüremiyorum. Sürdürmek gerek, sözcükler olduğu sürece sürdürmek gerek, beni buluncaya, beni söyleyinceye dek, onları söylemek gerek. Tuhaf çaba, tuhaf hata, sürdürmek gerek, belki de çoktan oldu, belki de çoktan söylediler bana söyleyeceklerini, belki beni öykümün eşliğine dek, öyküme açılan kapının eşliğine dek taşıdılar, eğer kapı açılırsa şaşardım.”

Yukarıda anlatılanların *hislerime tercüman olması* beni oldukça mutlu etti. Bu kitabı yazdıktan sonra eminim ki benim söyleceklerim önceden söylenmiş olacak ama yine de sürdürmek gerek. Mutlaka söylenecek bir şeyler olduğu inancını korumak gerek. Bir de Berke Vardar'ın André Martinet'nin *Éléments de Linguistique Générale* adlı yapıtını *İşlevsel Genel Dilbilim* olarak Türkçeye çevirdiği kitabının sunuş bölümünde “Önsözler az okunur. Ama eğer dilbilime yeni başlayan bir kimse önsözümüzü gözden geçirmeye kalkarsa, bunun kendisi için yazılmadığını bilmelidir. Asıl yapıtı daha dolaysız biçimde anlayabileceğini ve okumayı bitirdikten sonra bu ilk sayfalara yeniden dönecek olursa çağdaş dilbilim araştırmaları içinde yazarın öğretisinin nasıl yer tuttuğunu göreceğini umuyoruz.” sözleri dikkatimi çekti. Bu açıklama, kitapların özellikle de çeviri kitapların önsözlerinin gerekliliğini hatırlattı. Okuma becerilerinin geliştirilmesinde ve okuma alışkanlığının kazandırılmasında önbilgiyi edinmek için *kitabı oluşturan önsöz, içindekiler, dizin, kaynakça gibi* bölümlerin incelenmesinin önemini pekiştirdi. Bu durum, önsöz yazma konusunda heyecanımın artmasına yol açtı.

Bir ürünü ortaya çıkarmanın yolu çaba ve özveriden geçer. Hiçbir ürünün çabalamadan herhangi bir özveride bulunmadan kendiliğinden olamayacağı açıktır. Her ne kadar Kristeva “*Orijinal metin yoktur.*” dese de oluşturulan her metnin kendi tutarlılığı içinde özgün bir yanı vardır ve en azından diğer metinlerin üretilmesine zemin hazırlar. Bilimin doğasında olan üretmek üniversitelerin ve orada çalışan akademisyenlerin vazgeçilmez ya da yadsınamaz gerçekliğidir. Bu onun doğasında vardır. Üniversitede görev yapan öğretim elemanının/akademisyenin başlıca sorumluluğu üretmektir. Ondan geriye kalan ya da onu hatırlatan bir zamanlar ürettikleridir. Akademisyenin varlığı ya da yokluğu ürettikleriyle doğru orantılıdır. Ürettikçe var olur ve varlığını her zaman sürdürür.

İnsan üretim sorumluluğunu yerine getirmek için zamanın peşinde koşar durur. Her zaman bir işi, yoğunluğu vardır ancak ortada olana bakıldığında sanki bu yoğunluğun karşılığı yokmuş gibi görünür. Zaman, her insanın olduğu gibi akademisyenin de en önemli sorunudur. Akademik yaşamda zaman, peşinden koşulan ama asla yakalanamayan bir olgudur.

Günümüzün en büyük karmaşıklıklarından biri zamanla ilgilidir. Her şeyin ya zamanı değildir ya zamanı geçmiştir ya da o zaman hiç gelmeyecektir. İnsan, kendini gerçekleştireceği ya da kendini bulduğu o anı bekler durur. Bir kıvılcım, bir işaret, bir cesaret iter onu. Düşünür, harekete geçemez. Harekete geçer, bir arpa boyu yol alamadığı hissine kapılır. Bir işe başladığında tren çoktan kalkmış, “Atı alan Üsküdar’ı geçmiştir.” ya da birileri onun düşündüklerini gerçekleştirmiştir. Hayat, her şeye rağmen sürmektedir. Var olmak, kendine gelip üretmek zorunlu duruma gelir. Akademik yaşam zorlu bir yolun seçimidir. Bu yol hiçbir zaman kolay olmadığı gibi kolay olduğu düşüncesi de aldatmacadan başka bir şey olmayacaktır.

İnsan, yaşamında sürekli ikiliklerle karşılaşır ve kendini sürekli bu ikilikler arasında seçime zorlar. Alınan kararlar kimi zaman doğru kimi zaman da yanlış olur. Önemli olan yanlıştan dönmek ve doğrunun peşinden koşmaktır. Ne de olsa akademik ahlak/etik yanlıştan dönme erdemini de içinde barındırır. Bir akademisyen için “*doğru*” üretmektir, somut bir ürün ortaya koymaktır. Bir akademisyenin ödevi/görevi alanının gelişmesine, yayılmasına ve bilim alanındaki haklı yerini almasına katkı sağlamak için bıkmadan, usanmadan çalışmaktır. Bunun belirli bir noktası, dur durağı yoktur. Çünkü zaman durmamakta ve hep ileri gitmektedir. Süren zaman diliminde kalıcılığı sağlayan kişinin ürettikleridir. Bu üretimin niteliği her zaman sorgulanabilir, yanlışlanabilir ya da doğrulanabilir. Bu durumda akademisyen şunu düşünmelidir: *O, alanının gelişmesine, yayılmasına ve bilim alanındaki yerini bulması için bıkmadan çalışmaya azimle ve kararlılıkla devam etmelidir.* Bilimin sonu yoktur; akademisyen her sorunun en doğru yanıtı-

nı bilemeyebilir ya da ulaşamayabilir ama bilime sorduğu bazı sorulara bulduğu yanıtları başkalarıyla paylaşabilmelidir. Üstelik bu yanıtların başka bilim insanları tarafından “yanlışlanabilir ya da doğrulanabilir” olmasının kendini geliştirmek için bir fırsat olduğunu bilmelidir. Önemli olan üretimin doğruluğundan ya da yanlışlığından çok ürünü ortaya çıkarmak için harcanan emek, zaman ve çabadır.

Her yapıtta olduğu gibi bu kitabın ortaya çıkarılması da zamanla yarışın çabası, üretme sorumluluğu ve en önemlisi de bir emeğin ürünüdür. Bu çalışmanın temelini lisansüstü eğitimim sırasında birbirinden değerli bilim insanlarından almış olduğum dersler oluşturmaktadır. O zamanlarda tutulan notlar, hareket noktasını belirlemiş ve çalışmaya yön verici bir etki yapmıştır. Bu çalışma sırasında “Bir konuyu bilme ile onu anlaşılır biçimde sunmanın” oldukça farklı kavramlar olduğu anlaşılmıştır. Bu anlamda her çalışma eksiktir, eksik olacaktır. Çünkü zamana ulaşmak, zamanı yakalamak nasıl zorsa bir çalışma da sona erdirildikten sonra gelişmelerin, yeni yayınların incelenmesi, çalışmaya eklenmesi mümkün olmayacaktır. Bu durumda her çalışma hep bir yönüyle eksik kalacaktır. Bu eksiklik belki de yeni çalışmalara kapı açacaktır. Bu anlayışla hazırlanan kitap sekiz bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, dilbilim ve dilbilimin çalışma doğrultuları ele alınmıştır. Bu bölümde modern ya da günümüz dilbilimine ışık tutan, temellendiren Saussure öncesi dilbilimden söz edilmiştir. Daha sonra XX. yüzyıl dilbilim alanında dönüm noktası sayılan Ferdinand De Saussure’ün çalışmalarına yer verilmiştir. Bu yolla metindilbilimin temelini oluşturan (*gösterge, anlam, değer, yapısal inceleme, dizge, dizim, dizi, eşsürem, artsürem, çizgisellik, eklemlilik, yazı, yazma, yazılı dil, sözlü dil...*) gibi kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır. Bunun yanında dilbilim açısından önemli olan biçimci ve işlevci anlayış, dilbilimin çalışma alanları mikro ve makro alanlar genel hatlarıyla ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınmıştır.

İkinci bölümde dilin iletişimsel boyutuna yer verilmiştir. Metindilbilim çalışmalarına bakış açısını oluşturması açısından önemli bir yere sahip olan Roman Jakobson’un iletişim şeması (*Gönderge, Verici, Alıcı, İleti, Kod, Kanal*) açıklanmıştır. İletişimsel şemaya bağlı olarak egemen öge kavramıyla dilin işlevleri (*Dilin Gönderge İşlevi, Dilin Anlatımsal/Coşku İşlevi, Dilin Çağrı İşlevi, Dilin Sanat İşlevi, Dilin Üstdil İşlevi, Dilin İlişki İşlevi*) ele alınarak örneklemeli bir biçimde sunulmuştur.

Üçüncü bölümde dilbilim ve özellikle metindilbilim açısından önemli olan Sözbilim/Retorik ele alınmıştır. Başlangıçta retoriğin tanımına, tarihine, daha sonra sözbilimin aşamalarına (*Buluş, Düzen, Seçim, Bellekte Kurma, Sunuş*) yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde metin kavramına ilişkin tanımlamalar yer almıştır. Kitapta alanyazında yer verilen biçimci ve işlevci anlayışla yapılan metin kavramına ve tanımlarına yer verilmiştir.

Beşinci bölümde metindilbilimle ilgili kavramsal tanımlamalar, metindilbilimin kısa tarihçesi (*Malinowski, Harweg, Mathesius, Harris, Halliday, Grice, Dijk, Beaugrande & Dressler*) ve metindilbilimin dile bakışını ortaya koyan çalışma doğrultuları ele alınmıştır.

Altıncı bölümde metni iletişimsel kılan metinsellik ölçütlerine yer verilmiştir. Bu bölümde metinsellik ölçütleri, metin merkezli ölçütler (*bağlaşıklık, tutarlılık*); kullanıcı merkezli ölçütler (*amaçlılık, kabuledilebilirlik, durumsallık, bilgisellik, metinlerarasılık*) örneklendirilerek açıklanmıştır.

Yedinci bölümde metin üretim evrelerine yer verilmiştir. Bu bölümde iyi düzenlenmiş, iletişim değeri yüksek olan metinlerin oluşturulmasına ilişkin ortaya atılan evrelerle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Bir metnin başından sunuluşuna değin süren aşamalar (*amaç saptaması, söylem tasarımı, düşünceleri oluşturma, kavram ağını kurma, dilsel gösterenleri seçme, metin düzeyinde kodlamaya geçiş, sesletme/yazma*) ele alınarak açıklanmıştır.

Kitabın sekizinci ve son bölümünde tür kavramı, metin türü sınıflamaları ele alınmıştır. Bu alanda yapılan tür sınıflamalarına yer verilmiştir.

Bu kitapta bir akademisyenin yıllar içinde dile ve metne dönük yaptığı okumaların, oluşturduğu çalışmaların derli toplu bir görünümüyle karşılaşacaksınız. Dil ve metin üzerine betimlemelerin yapıldığı bu kitabın dil, dil eğitimi, edebiyat ve dilbilimin çeşitli alanlarına denizde damla misali katkı sağlayacağını umuyorum. Bu kitabın genç akademisyenleri çalışmaya yöneltmesini; kıdemli akademisyenleri ise erteledikleri ama yapmayı çok istedikleri akademik kitapları yazdırma-ya yüreklendirmesini, lisans ve lisansüstü eğitimini sürdürenlere, dil ve metin ile ilgilenenlere yararlı olmasını diliyorum. Kitabın daha verimli olması için eleştiri ve önerileriyle katkı sağlayacak okurlara şimdiden teşekkürü borç bilirim.

03 Mart 2017

Buca/İZMİR

TEŞEKKÜR

Bir ürün, tek başına ortaya çıkmaz. Mutlaka o ürüne dolaylı ya da dolaysız katkı sağlayan birileri olur. Bu kitabın oluşmasında birçok kişinin katkısı bulunmaktadır. Bunun en başında beni bu yaşa kadar destekleyen ve ilk eğitimimi aldığıım ailem gelir. Onlara şükran borçluyum.

İkinci olarak okul yaşamımda, ilkokuldan doktora eğitimimin sonuna kadar, bugünkü konuma gelmemi sağlayan adsız kahraman öğretmenlerim ve birbirinden değerli hocalarımdır. Onların hepsine teşekkürlerimi borç bilirim.

Bu kitabın ortaya çıkma sürecinde oluşturulan taslak metni okuyarak kimi düzeltmeleri yapan, önerileriyle kitabın son biçimlenmesini sağlayan başta Arş. Gör. Sibel ÇAPAN TEKİN olmak üzere lisansüstü öğrencilerime ve benim için önemli yere sahip çalışma arkadaşlarıma sonsuz teşekkürler.

Bu kitabın yayımlanma süreci açısından grafik tasarımından dizgisine kadar emeği geçen PEGEM AKADEMİ ailesine teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Yazar Hakkında.....	v
Ön Söz.....	vii
Teşekkür.....	xi

1. BÖLÜM

DİLBİLİM

Giriş.....	1
Dil ve Dilbilim	2
Yazılı Dil ve Sözlü Dil.....	3
Yazı ve Yazma.....	6
Başlangıç Olarak Dile Dilbilimsel Bakış	7
Ferdinand De Saussure ve Dilbilime Yaklaşımı.....	12
Gönderge/Gösterge ve Gösteren/Gösterilen	12
Dilyetisi ve Dil/Söz	17
Göstergenin Değişebilirlik/Değişmezlik İlkesi.....	18
Göstergenin Nedensizlik/Çizgisellik İlkesi	20
Dil Çalışmalarında Artzamanlılık/Eşzamanlılık.....	20
Dilin Dizimsel/Dizisel İlişkileri.....	21
Dilde Anlam ve Değer	22
André Martinet ve Dilin Çift Eklemliliği	23
Dilbilimde Biçimci ve İşlevci Yaklaşımlar	24
Dilbilimin Alanları ve Yanalanları/Mikro ve Makro Dilbilim	27
Dil ve Biçim/Biçimbilim/Morfoloji.....	29
Dil ve Dizim/Sözdizimi	30
Dil ve Anlam/Anlambilim	31
Dil ve Kullanım/Edimbilim.....	32
Dil ve Toplum/Toplumdilbilim	35
Dil ve Birey/Ruhdilbilim	37
Dil ve Beyin/Nörodilbilim.....	37
Dil ve Kültür/Etnolengüistik ya da Budundilbilim.....	38
Dil ve İnsan/Antropodilbilim	39
Dil ve Düşünce/Dil Felsefesi.....	40

Dil ve Gösterge/Göstergebilim	41
Dil ve Edebiyat/Biçembilim ya da Deyişbilim	42
Dil ve Eğitim/Eğit(im)dilbilim	43
Dil ve Bilişim/Bilişimsel/Enformatik Dilbilim	43
Dil ve Biliş/Bilişsel Dilbilim	44
Dil ve Söylem/Söylem Çözümlemesi	44
Dil ve Metin/Metindilbilim	45

2. BÖLÜM

DİLİN İŞLEVLERİ

Giriş	47
İletişim Şeması ve Dilin İşlevleri	48
Dilin Coşku (Anlatım) İşlevi	52
Dilin Çağrı İşlevi	53
Dilin Şiir (Sanat) İşlevi	57
Dilin Gönderge (Bağlam) İşlevi	60
Dilin Üstdil İşlevi	62
Dilin İlişki İşlevi	64

3. BÖLÜM

SÖZBİLİM/RETORİK

Giriş	67
Tanım	68
Tarihçe	68
Sözbilimin Bölümleri	72
Buluş	73
Düzen	73
Seçim (Deyiş; Deyişbilim)	74
Bellekte Kurma (Tutma)	74
Sunuş	74

4. BÖLÜM

METİN KAVRAMINA İLİŞKİN TANIMLAMALAR

Giriş.....	77
Metin Tanımı	78
Yapısal/Biçimci ve İletişim Bağlamı Temelli Tanımlar	80
Yapısal Tanımlar	81
İletişim Bağlamı Temelli Tanımlar.....	81

5. BÖLÜM

METİNDİLBİLİM

Giriş.....	83
Metindilbilim ile İlgili Kavramsal Tanımlamalar.....	84
Tümce/Sözce	85
Metin/Söylem.....	86
Metin ve Bağlam.....	89
Metin ve Önerme	94
Metindilbilimin Alanı	96
Metindilbilimin Kısa Tarihçesi	99
Malinowski ve Durum Bağlamı.....	99
Firth ve Toplumsal Çözümleme	99
Mathesius ve İşlevsel Tümce Çözümlemesi	100
İşlevsel Tümce Çözümlemesi.....	101
Harris ve Söylem.....	103
Harweg ve İşlevsel/Biçimsel Metin	103
Weinrich ve Bağımlılık Dilbilgisi	104
Halliday ve Dizgeci İşlevsel Dilbilgisi	105
Dizgeci İşlevsel Dilbilgisi.....	105
Düşünsel İşlev	107
Yaşantısal İşlev	107
Süreç.....	107
Katılımcılar.....	109
Çevresel Ögeler	109
Mantıksal İşlev	110
Kişilerarası Üstişlev	110
Metinsel Üstişlev.....	110

Metinsel Üstışlevde Bilgi Yapısı	111
Metinsel Üstışlev ve Tematik Yapı	111
Konusal, Kişilerarası, Metinsel Tema	112
Dijk ve Büyük Yapı Kuralları	113
Dijk ve Özetleme Stratejisi	115
Beaugrande-Dressler ve İşlemci Yaklaşım	115

6. BÖLÜM

METİNSELLİK ÖLÇÜTLERİ

Giriş	117
Metinsellik Ölçütleri	118
Metin Merkezli Ölçütler: Bağlaşıklık ve Tutarlılık	119
Başlaşıklık	120
Gönderimsel Başlaşıklık	121
Biçimsel-Sözcüksel Başlaşıklık	122
Sözcük İlişkileri ve Sözcüksel Başlaşıklık	124
Tutarlılık	125
Anlamsal Tutarlılık	128
Kullanımsal Tutarlılık	128
Kullanıcı Merkezli Ölçütler	129
Amaçlılık (Intentionality)	129
Kabuledilebilirlik (Acceptability)	132
Grice'a göre karşılıklı konuşmada "Kabuledilebilirlik" İlkeleri	132
Bilgisellik (Informativity)	134
Konu	134
Durumsallık (Situationality)	137
Metinlerarası İlişki (Intertextuality)	139

7. BÖLÜM

METİN ÜRETİM EVRELERİ

Giriş	141
Metin Üretimi	142
Amaç Saptaması	143
Söylem Tasarımı	144
Düşünceleri Oluşturma	144

Kavram Ağını Kurma.....	145
Dilsel Gösterenleri Seçme	145
Metin Düzeyinde Dilsel Kodlamaya Geçiş	146
Sesletme/Yazma	146

8. BÖLÜM

METİN TÜRLERİ

Giriş.....	151
Metin Türü Sınıflamaları	152
Söylem Çözümlemesi ve Tür Çözümlemesi	160
Tür Çözümlemesinin Amacı.....	162
Sosyal Edim Olarak Tür.....	164
Tür Çözümlemesi ve Swales.....	165
Tür Çözümlemesi ve Bhatia	166
Bhatia ve Özgün Bir Tür: Karma Metin Türleri	170
Öğretimde Metin Türleri.....	173
Sonuç Yerine.....	174
Yararlanılan Kaynaklar	177
Kavram Dizini.....	183

ÇİZELGE TABLOSU

Çizelge 1: Gösterge Gönderge İlişkisi	15
Çizelge 2: Hjelmslev'e göre göstergenin yorumu	16
Çizelge 3: Ogden-Richards Üçgeni	17
Çizelge 4: Charles Sanders Peirce'e göre gösterge.....	17
Çizelge 5: Saussure ve Bartsch'e göre Dilbilim-Göstergebilim ilişkisi.....	42
Çizelge 6: Göstergedilbilim ilişkileri.....	42
Çizelge 7: İletişimde konuşucu dinleyici ilişkisi.....	49
Çizelge 8: Jakobson'un iletişim şeması.....	49
Çizelge 9: Dilin işlevleri.....	51
Çizelge 10: Dilbilimsel söylem.....	88
Çizelge 11: Tümce, dizi ve metin düzeyinde konu	100
Çizelge 12: Dizgeci İşlevsel Dilbilgisinde işlevlerin kaynakları.....	107
Çizelge 13: Süreç Türleri.....	108
Çizelge 14: Bağlaşıklık türleri	121
Çizelge 15: Basit çizgisel konu	136
Çizelge 16: Yinelenen konu	136
Çizelge 17: Çıkarımsal konu	136
Çizelge 18: Durum bağlamı	138
Çizelge 19: Tür sınıflamalarının başlangıç noktası olarak Organon modeli	153
Çizelge 20: Jakobson'a (1960) göre dilin işlevleri	153
Çizelge 21: Steger vd.'nin (1974) sınıflaması	154
Çizelge 22: Werlich'e (1982) göre söylem tipolojisi.....	155
Çizelge 23: Steen'in (1999) Reklam türü metinlerin sınıflanması.....	156
Çizelge 24: Saukkonen'in (1982) Metin Öntipleri Ayrımı	158
Çizelge 25: Metin türleri sınıflaması	160
Çizelge 26: Metiniçi-Metindışı etmenler.....	169
Çizelge 27: Akademik tanıtıcı metin türleri.....	171
Çizelge 28: Akademik kitaplardaki tanıtıcı metin türleri.....	171
Çizelge 29: Tanıtıcı metinlerin amacına göre ön bölümde yer alması	172
Çizelge 30: Bhatia (1999) Metin Türleri Örtüşme Modeli	174